ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 14ης Οκτωβρίου 2010 *

Στην υπόθεση C-61/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz (Γερμανία) με απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Φεβρουαρίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

Landkreis Bad Dürkheim

κατά

Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, J.-J. Kasel, A. Borg Barthet (εισηγητή), E. Levits και M. Safjan, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák
γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 4ης Φεβρουαρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Landkreis Bad Dürkheim, εκπροσωπούμενος από τον A. Martin,

— η Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion, εκπροσωπούμενη από τον M. Arnoldi,

— η A. Niedermair-Schiemann, εκπροσωπούμενη από τους M. Winkelmüller και M. Rietdorf, Rechtsanwälte,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και J. Möller,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Majczyna και M. Drwiecki,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την F. Clotuche-Duvieusart και τον G. von Rintelen,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Μαΐου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 44 του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 2019/93, (ΕΚ) 1452/2001, (ΕΚ) 1453/2001, (ΕΚ) 1454/2001, (ΕΚ) 1868/94, (ΕΚ) 1251/1999, (ΕΚ) 1254/1999, (ΕΚ) 1673/2000, (ΕΟΚ) 2358/71 και (ΕΚ) 2529/2001 (ΕΕ L 270, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 94, σ. 70), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2013/2006 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2006 (ΕΕ L 384, σ. 13, στο εξής: κανονισμός 1782/2003).

2 Η ως άνω αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Landkreis Bad Dürkheim (περιφέρειας Bad Dürkheim) και της Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion (διευθύνσεως εποπτείας και υπηρεσιών, στο εξής: ADD) με αντικείμενο το ζήτημα αν λαμβάνονται υπόψη ορισμένες εκτάσεις (στο εξής: επίμαχες εκτάσεις) για την

παροχή δικαιωμάτων ενισχύσεως στην A. Niedermair-Schiemann στο πλαίσιο του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Η νομοθεσία της Ένωσης

Ο κανονισμός 1782/2003

3 Ο κανονισμός 1782/2003 θεσπίζει, μεταξύ άλλων, καθεστώς στήριξης του εισοδήματος των γεωργών. Στο άρθρο 1, δεύτερη περίπτωση, του ως άνω κανονισμού, το καθεστώς αυτό αποκαλείται «καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης».

4 Η τρίτη αιτιολογική σκέψη του ως άνω κανονισμού έχει ως εξής:

«Προκειμένου να αποφευχθεί η εγκατάλειψη της γεωργικής γης και να εξασφαλισθεί ότι θα διατηρηθεί η γη σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, θα πρέπει να θεσπισθούν πρότυπα με βάση ισχύουσες διατάξεις των κρατών μελών ή άνευ [αυτών]. Κατά συνέπεια, είναι σωστό να καθορισθεί κοινοτικό πλαίσιο με βάση το οποίο τα κράτη μέλη θα είναι σε θέση να θεσπίσουν πρότυπα που θα συνεκτιμούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των σχετικών περιοχών στα οποία θα συμπεριλαμβάνονται οι

εδαφικές και κλιματικές συνθήκες και τα ισχύοντα συστήματα καλλιέργειας (χρήση γης, αμειψισπορά, καλλιεργητικές πρακτικές) και γεωργικών διαρθρώσεων.»

5 Η εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Τα καθεστώτα στήριξης στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής προβλέπουν άμεση στήριξη του εισοδήματος, ιδιαίτερα προκειμένου να εξασφαλισθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής για τη γεωργική κοινότητα. Ο στόχος αυτός συνδέεται στενά με τη συντήρηση των γεωργικών περιοχών. […]»

6 Στην εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού εκτίθενται μεταξύ άλλων τα εξής:

«[…] Κατά συνέπεια, κρίνεται σκόπιμο η ενιαία ενίσχυση ανά γεωργική εκμετάλλευση να εξαρτάται από την πολλαπλή συμμόρφωση προς κριτήρια περιβαλλοντικά, ασφάλειας των τροφίμων, καλής υγείας και μεταχείρισης των ζώων, καθώς και διατήρησης της γεωργικής εκμετάλλευσης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση.»

7 Το άρθρο 2, στοιχεία β΄ και γ΄, του κανονισμού 1782/2003 ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

β) “εκμετάλλευση”: το σύνολο των παραγωγικών μονάδων που διαχειρίζεται ο γεωργός και οι οποίες βρίσκονται στην επικράτεια του ιδίου κράτους μέλους·

γ) "γεωργική δραστηριότητα": η παραγωγή, η εκτροφή ή η καλλιέργεια γεωργικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων της συγκομιδής, της άμελξης, της αναπαραγωγής και εκτροφής ζώων για γεωργική εκμετάλλευση, ή της διατήρησης της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, όπως ορίζεται στο άρθρο 5».

8 Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού, υπό τον τίτλο «Κύριες απαιτήσεις», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Ο γεωργός που λαμβάνει άμεσες ενισχύσεις οφείλει να εφαρμόζει τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης που αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙΙ, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του παραρτήματος αυτού, και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που θεσπίζονται στο άρθρο 5.

2. Η αρμόδια εθνική αρχή θέτει στη διάθεση του γεωργού τον κατάλογο με τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που πρέπει να εφαρμοσθούν.»

9 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε κάθε γεωργική γη, και ιδιαίτερα γη η οποία δεν χρησιμοποιείται πλέον για παραγωγικούς σκοπούς, να διατηρείται σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση. Τα κράτη μέλη καθορίζουν, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, στοιχειώδεις απαιτήσεις για τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες με βάση το πλαίσιο που καθορίζεται στο παράρτημα IV, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών για τις οποίες πρόκειται, όπως το έδαφος και οι κλιματικές συνθήκες, τα υφιστάμενα συστήματα γεωργικής εκμετάλλευσης, η χρήση γης, η αμειψισπορά, οι γεωργικές πρακτικές και η δομή των εκμεταλλεύσεων. Αυτό δεν θίγει τους κανόνες που διέπουν τις ορθές γεωργικές πρακτικές που εφαρμόζονται

στα πλαίσια του κανονισμού (ΕΚ) 1257/1999 και τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα που εφαρμόζονται πέραν του επιπέδου των ορθών γεωργικών πρακτικών.»

10 Το άρθρο 36, παράγραφος 1, του κανονισμού 1782/2003 έχει ως εξής:

«Η ενίσχυση με βάση το καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης καταβάλλεται ανάλογα με τα δικαιώματα ενίσχυσης όπως ορίζεται στο κεφάλαιο 3, που συνοδεύονται από ίσο αριθμό επιλέξιμων εκταρίων όπως ορίζεται στο άρθρο 44 παράγραφος 2.»

11 Το άρθρο 43 του κανονισμού 1782/2003, υπό τον τίτλο «Καθορισμός των δικαιωμάτων ενίσχυσης», ορίζει στην παράγραφο 1, πρώτο και δεύτερο εδάφιο:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 48, κάθε γεωργός λαμβάνει δικαίωμα ενίσχυσης ανά εκτάριο που υπολογίζεται από τη διαίρεση του ποσού αναφοράς με τον τριετή μέσο αριθμό όλων των εκταρίων τα οποία κατά την περίοδο αναφοράς έδωσαν δικαίωμα στις άμεσες ενισχύσεις του παραρτήματος VI.

Ο συνολικός αριθμός δικαιωμάτων ενίσχυσης είναι ίσος προς τον προαναφερόμενο μέσο αριθμό εκταρίων.»

12 Το άρθρο 44 του εν λόγω κανονισμού, υπό τον τίτλο «Χρήση των δικαιωμάτων ενίσχυσης», προβλέπει στις παραγράφους 1 έως 3:

«1. Κάθε δικαίωμα ενίσχυσης που συνοδεύεται από επιλέξιμο εκτάριο γεννά δικαίωμα καταβολής του ποσού που καθορίζεται στο δικαίωμα ενίσχυσης.

2. Ο όρος "επιλέξιμα εκτάρια" σημαίνει κάθε γεωργική έκταση της εκμετάλλευσης που καλύπτεται από αρόσιμη γη και μόνιμους βοσκοτόπους εκτός από εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μόνιμες καλλιέργειες, δάση ή εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μη γεωργικές δραστηριότητες.

Ο όρος "επιλέξιμα εκτάρια" σημαίνει επίσης εκτάσεις φυτεμένες με λυκίσκο ή υπαγόμενες σε υποχρέωση προσωρινής παύσης καλλιέργειας, ή φυτεμένες με μπανάνες, ή εκτάσεις με ελαιόδεντρα.

3. Ο γεωργός δηλώνει τα αγροτεμάχια που αντιστοιχούν στο επιλέξιμο εκτάριο που συνοδεύει κάθε δικαίωμα ενίσχυσης. Πλην περιπτώσεων ανωτέρας βίας ή εξαιρετικών περιστάσεων, τα αγροτεμάχια αυτά βρίσκονται στη διάθεση του γεωργού για χρονική περίοδο τουλάχιστον 10 μηνών από ημερομηνία που θα καθορίσουν τα κράτη μέλη, όχι όμως ενωρίτερα από την 1η Σεπτεμβρίου του ημερολογιακού έτους το οποίο προηγείται του έτους υποβολής της αίτησης για συμμετοχή στο καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης.»

13 Ο κανονισμός 1782/2003 προβλέπει, στο κεφάλαιο 5, τμήμα 1, υπό τον τίτλο «Περιφερειακή εφαρμογή», ότι τα κράτη μέλη δύνανται να εφαρμόσουν το καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης σε περιφερειακό επίπεδο.

14 Το άρθρο 59, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού, που έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της εφαρμογής του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως σε περιφερειακό επίπεδο, ορίζει ότι ο αριθμός δικαιωμάτων ενισχύσεως ανά γεωργό ισούται προς τον αριθμό εκταρίων που δηλώνει το πρώτο έτος εφαρμογής του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως, σύμφωνα με το άρθρο 44, παράγραφος 2.

Ο κανονισμός (ΕΚ) 795/2004

15 Ο κανονισμός (ΕΚ) 795/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης που προβλέπεται στον κανονισμό 1782/2003 (ΕΕ L 141, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 394/2005 της Επιτροπής, της 8ης Μαρτίου 2005 (ΕΕ L 63, σ. 17, στο εξής: κανονισμός 795/2004), προβλέπει στο άρθρο 2, στοιχεία α΄ έως η΄:

«Για τους σκοπούς του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 και του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

α) "γεωργική έκταση" η συνολική έκταση της αρόσιμης γης, των μόνιμων βοσκοτόπων και των μόνιμων καλλιεργειών·

β) "αρόσιμη γη", η "αρόσιμη γη" κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 1, του κανονισμού (ΕΚ) 796/2004 της Επιτροπής·

γ) "μόνιμες καλλιέργειες", οι μη εναλλασσόμενες καλλιέργειες, εκτός από τους μόνιμους βοσκότοπους, οι οποίες καταλαμβάνουν τις εκτάσεις για περίοδο πέντε

ετών ή περισσότερο και παρέχουν επαναλαμβανόμενες συγκομιδές, συμπεριλαμβανομένων των φυτωρίων, όπως ορίζεται στο παράρτημα I σημείο (Ζ/05) της απόφασης 2000/115/ΕΚ της Επιτροπής […], με εξαίρεση τις πολυετείς καλλιέργειες και τα φυτώρια των καλλιεργειών αυτών.

[…]

ε) "μόνιμοι βοσκότοποι", οι "μόνιμοι βοσκότοποι" κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείου 2, του κανονισμού (ΕΚ) 796/2004 της Επιτροπής·

[…]

η) "μίσθωση", η μίσθωση ή οποιαδήποτε άλλη προσωρινή συναλλαγή του ίδιου τύπου».

Ο κανονισμός (ΕΚ) 796/2004

16 Ο κανονισμός (ΕΚ) 796/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή της πολλαπλής συμμόρφωσης, της διαφοροποίησης και του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου που

προβλέπονται στον κανονισμό 1782/2003 (ΕΕ L 141, σ. 18), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 239/2005 της Επιτροπής, της 11ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ L 42, σ. 3, στο εξής: κανονισμός 796/2004), ορίζει στο άρθρο 2, σημεία 1 και 2:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1) "Αρόσιμη γη": είναι η γη που καλλιεργείται για φυτική παραγωγή και η γη υπό παύση καλλιέργειας ή γη διατηρούμενη σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003, ασχέτως του αν πρόκειται για γη υπό θερμοκήπια ή υπό σταθερό ή κινητό κάλυμμα·

2) "Μόνιμος βοσκότοπος": είναι η γη που χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη αγρωστωδών ή άλλων ποωδών κτηνοτροφικών φυτών με φυσικό τρόπο (αυτοφυή) ή μέσω καλλιέργειας (σπαρμένα) και δεν έχει περιληφθεί στην εναλλαγή καλλιεργειών της εκμετάλλευσης για διάστημα πενταετίας ή μεγαλύτερο, εξαιρουμένης της γης που υπάγεται σε καθεστώτα παύσης καλλιέργειας σύμφωνα με το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΚ) 251/1999 του Συμβουλίου […], της γης που υπάγεται σε καθεστώτα παύσης καλλιέργειας σύμφωνα με το άρθρο 54 παράγραφος 2 και άρθρο 107 του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003, των εκτάσεων υπό παύση καλλιέργειας σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2078/92 του Συμβουλίου […] και των εκτάσεων υπό παύση καλλιέργειας σύμφωνα με τα άρθρα 22, 23 και 24 του κανονισμού (ΕΚ) 1257/1999 του Συμβουλίου […]».

Η εθνική νομοθεσία

17 Βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 1, του νόμου για την εφαρμογή του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως (Betriebsprämiendurchführungsgesetz, *BGBl.* 2006 I, σ. 1298), η

ενιαία ενίσχυση χορηγείται σε περιφερειακό επίπεδο από την 1η Ιανουαρίου 2005 σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπουν ο εν λόγω νόμος και ο κανονισμός για την εφαρμογή του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18 Η διαφορά της κύριας δίκης αφορά το ζήτημα αν λαμβάνονται υπόψη οι επίμαχες εκτάσεις για τη χορήγηση δικαιωμάτων ενισχύσεως στην A. Niedermair-Schiemann στο πλαίσιο του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως.

19 Η A. Niedermair-Schiemann είναι κάτοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως που περιλαμβάνει εκτροφή προβάτων. Εκμεταλλεύεται τις επίμαχες εκτάσεις δυνάμει δύο συμβάσεων.

20 Η πρώτη από τις ως άνω συμβάσεις, την οποία συνήψε στις 12 Νοεμβρίου 1998 με το ομόσπονδο κράτος της Ρηνανίας-Παλατινάτου, επιτρέπει στην A. Niedermair-Schiemann να χρησιμοποιεί ορισμένες εκτάσεις ως βοσκοτόπους και θεριζόμενους λειμώνες, επιβάλλοντάς της ορισμένους περιορισμούς. Ειδικότερα, οι εν λόγω εκτάσεις απαγορεύεται να θερίζονται κατά το διάστημα από 1ης Νοεμβρίου μέχρι 15 Ιουλίου του κάθε έτους και ο θερισμός δεν επιτρέπεται να γίνεται με περιστροφικές ή αναρροφητικές χορτοκοπτικές μηχανές. Αντί για τον δεύτερο θερισμό είναι δυνατή η βόσκηση από αιγοπρόβατα, υπό τη μορφή της εκ περιτροπής βοσκής σε περιφραγμένους βοσκοτόπους ή υπό τη μορφή της βοσκήσεως στο ύπαιθρο υπό την εποπτεία του βοσκού, οπότε η διάρκεια της βοσκήσεως πρέπει να καθορίζεται σε συνεννόηση με την αρμόδια για τη συντήρηση των ως άνω εκτάσεων διοικητική αρχή του εν λόγω ομόσπονδου κράτους. Οι γαίες διατίθενται δωρεάν, υπό την επιφύλαξη ότι η ενδιαφερόμενη αναλαμβάνει την υποχρέωση καταβολής των εισφορών προς τον επαγγελματικό ασφαλιστικό φορέα. Τα οικεία αγροτεμάχια έχουν εκμισθωθεί στο εν λόγω ομόσπονδο κράτος από τους ιδιοκτήτες τους.

21 Βάσει της δευτέρας συμβάσεως, την οποία συνήψε την 1η Μαΐου 2000 με το Landkreis Bad Dürkheim, η A. Niedermair-Schiemann, την οποία η σύμβαση αυτή αποκαλεί «εντολοδόχο», έχει την υποχρέωση να συντηρεί και να εκμεταλλεύεται ορισμένες εκτάσεις τηρώντας τους κανόνες για την προστασία της φύσεως. Λαμβάνει προς τούτο ετησίως ένα πάγιο ποσό. Επιπλέον, έχει συγκεκριμένες συμβατικές υποχρεώσεις και οφείλει να ακολουθεί τις οδηγίες της αρμόδιας για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αρχής, παραδείγματος χάριν όσον αφορά την ένταση της βοσκήσεως. Επιπλέον, η εν λόγω αρχή της παρέχει πρακτική στήριξη με μέτρα συντηρήσεως, όπως με προκαταρκτικούς θερισμούς, καθώς και με εκχερσώσεις και αποψιλώσεις που διενεργούνται από τρίτους. Ένα μέρος των οικείων εκτάσεων αποτελεί ιδιοκτησία του ομόσπονδου κράτους της Ρηνανίας-Παλατινάτου. Κατά τα λοιπά, η βόσκηση χάριν προστασίας της φύσεως έχει επιτραπεί από τους ιδιοκτήτες, σε ορισμένες δε περιπτώσεις έχουν εκδοθεί ατομικές πράξεις γενικού περιεχομένου που υποχρεώνουν τους ιδιοκτήτες να ανέχονται τα μέτρα συντηρήσεως που λαμβάνει η A. Niedermair-Schiemann.

22 Στο πλαίσιο του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως, η A. Niedermair-Schiemann δήλωσε τις επίμαχες εκτάσεις ως μόνιμους βοσκοτόπους που ανήκαν στην εκμετάλλευσή της. Με απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2006, της χορηγήθηκαν δικαιώματα ενισχύσεως για τις αρόσιμες γαίες και για τους βοσκοτόπους, περιλαμβανομένων των επίμαχων εκτάσεων.

23 Κατόπιν υπουργικής οδηγίας, η ως άνω απόφαση τροποποιήθηκε με απόφαση της 14ης Μαΐου 2007 (στο εξής: τροποποιητική απόφαση), με την αιτιολογία ότι δεν μπορούσε να χορηγηθεί ενίσχυση για τις επίμαχες εκτάσεις.

24 Η A. Niedermair-Schiemann υπέβαλε διοικητική ένσταση κατά της τροποποιητικής αποφάσεως.

25 Εκτιμώντας ότι η αρχική απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2006 είχε εκδοθεί σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η νομική επιτροπή του Landkreis Bad Dürkheim δέχθηκε τη διοικητική ένσταση της A. Niedermair-Schiemann και, με απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2007, ακύρωσε την τροποποιητική απόφαση.

26 Κατόπιν προσφυγής της ADD, το Verwaltungsgericht Neustadt an der Weinstraße, με απόφαση της 2ας Ιουλίου 2008, εξαφάνισε την απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2007 και επανέφερε σε ισχύ την τροποποιητική απόφαση.

27 Το εν λόγω Verwaltungsgericht έκρινε καταρχάς ότι, στην περίπτωση που η εκμετάλλευση έχει χαρακτηριστικά τόσο προστασίας της φύσεως όσο και εκτατικής γεωργικής δραστηριότητας, λαμβάνεται υπόψη το δικαίωμα επί του οποίου αυτή θεμελιώνεται. Εν συνεχεία επισήμανε ότι το καθεστώς ενιαίας ενισχύσεως δεν αποβλέπει στην ενίσχυση του εισοδήματος για την εκπλήρωση καθηκόντων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος με τα οποία η κρατική διοίκηση έχει επιφορτίσει τον γεωργό. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε επιπλέον ότι γεωργική χρήση μπορούσε να υπάρξει μόνον αν ο γεωργός είχε αποκτήσει το δικαίωμα εκμεταλλεύσεως βάσει μισθώσεως αγροτικού κτήματος ή παρόμοιας συναλλαγής. Εκτίμησε εξάλλου ότι, στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, ο σκοπός για τον οποίο οι εν λόγω εκτάσεις παραχωρήθηκαν στην A. Niedermair-Schiemann δεν ήταν γεωργικός, αλλά αναγόταν στην προστασία της φύσεως. Τέλος, έκρινε ότι, για να είναι επιλέξιμες για τη χορήγηση ενισχύσεως, οι οικείες εκτάσεις πρέπει να υπάγονται στη γεωργική εκμετάλλευση που λαμβάνει την ως άνω ενίσχυση και ο γεωργός πρέπει να έχει το δικαίωμα χρήσεώς τους για γεωργικούς σκοπούς, πράγμα που δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

28 Το Landkreis Bad Dürkheim και η A. Niedermair-Schiemann άσκησαν έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

29 Σύμφωνα με το εν λόγω δικαστήριο, η λύση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται από το ζήτημα αν οι επίμαχες εκτάσεις αποτελούν «επιλέξιμα εκτάρια» κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Υφίσταται γεωργική έκταση κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 και στην περίπτωση που η χρήση της εξυπηρετεί μεν και γεωργικούς σκοπούς (βοσκή για την εκτροφή προβάτων), αλλά κύριος σκοπός είναι η προστασία του τοπίου και της φύσεως;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Χρησιμοποιείται μια έκταση για μη γεωργικές δραστηριότητες κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003, όταν η οικεία δραστηριότητα εξυπηρετεί κυρίως την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ή εν πάση περιπτώσει όταν ο γεωργός, κατά την εκπλήρωση των σκοπών προστασίας της φύσεως, ενεργεί σύμφωνα με οδηγίες της αρμόδιας για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αρχής;

3) Σε περίπτωση που υφίσταται γεωργική έκταση (ερώτημα 1), η οποία χρησιμοποιείται επίσης για γεωργική δραστηριότητα (ερώτημα 2):

Για να μπορεί να λογίζεται ότι μια γεωργική έκταση υπάγεται στην οικεία εκμετάλλευση [“γεωργική έκταση της εκμεταλλεύσεως” κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003]:

α) Απαιτείται η έκταση αυτή να είναι στη διάθεση της εκμεταλλεύσεως έναντι ανταλλάγματος βάσει συμβάσεως μισθώσεως αγροτικού κτήματος ή παρόμοιας δικαιοπραξίας με περιορισμένη χρονική διάρκεια;

β) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως: Θίγεται η ως άνω υπαγωγή στην εκμετάλλευση όταν οι εκτάσεις παραχωρούνται στην εκμετάλλευση άνευ ανταλλάγματος ή απλώς έναντι αναλήψεως της υποχρεώσεως καταβολής εισφορών προς τον επαγγελματικό [ασφαλιστικό] φορέα, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν κατά ορισμένο τρόπο και εντός περιορισμένου χρονικού διαστήματος σύμφωνα με τους σκοπούς της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος;

γ) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως: Θίγεται η ως άνω υπαγωγή στην εκμετάλλευση όταν η εκμετάλλευση βαρύνεται με την υποχρέωση να εκτελεί ορισμένες εργασίες στις σχετικές εκτάσεις λαμβάνοντας αντίστοιχη αποζημίωση;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δευτέρου ερωτήματος

31 Με τα δύο πρώτα ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να πληροφορηθεί αν το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει να είναι επιλέξιμη έκταση η οποία, μολονότι χρησιμοποιείται και για γεωργικούς σκοπούς, εξυπηρετεί κυρίως την προστασία του τοπίου και της φύσεως, ιδίως όταν, κατά την εκπλήρωση των σκοπών προστασίας της φύσεως, ο γεωργός οφείλει να ακολουθεί τις οδηγίες της αρμόδιας για την ως άνω προστασία αρχής.

32 Κατά το πρώτο εδάφιο του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003, «επιλέξιμα εκτάρια» είναι κάθε γεωργική έκταση της εκμεταλλεύσεως που καλύπτεται από αρόσιμη γη και μόνιμους βοσκοτόπους εκτός από εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μόνιμες καλλιέργειες, δάση ή εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μη γεωργικές δραστηριότητες.

33 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, πρώτον, αν μπορεί να θεωρείται ως γεωργική μια έκταση η οποία, μολονότι χρησιμοποιείται για γεωργικούς σκοπούς, εξυπηρετεί κυρίως την προστασία του τοπίου και της φύσεως.

34 Το άρθρο 2, στοιχείο α΄, του κανονισμού 795/2004 ορίζει τη γεωργική έκταση ως τη συνολική έκταση της αρόσιμης γης, των μόνιμων βοσκοτόπων και των μόνιμων καλλιεργειών.

35 Βάσει του άρθρου 2, στοιχείο β΄, του εν λόγω κανονισμού, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, σημείο 1, του κανονισμού 796/2004, αρόσιμη γη είναι η γη που καλλιεργείται για φυτική παραγωγή και η γη υπό παύση καλλιέργειας ή γη διατηρούμενη σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού 1782/2003.

36 Κατά το άρθρο 2, στοιχείο ε΄, του κανονισμού 795/2004, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, σημείο 2, του κανονισμού 796/2004, μόνιμος βοσκότοπος είναι η γη που χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη αγρωστωδών ή άλλων ποωδών κτηνοτροφικών φυτών και δεν έχει περιληφθεί στην εναλλαγή καλλιεργειών της εκμετάλλευσης για διάστημα πενταετίας ή μεγαλύτερο.

37 Όπως προκύπτει από τις διατάξεις που μνημονεύθηκαν στις σκέψεις 32 έως 36 της παρούσας αποφάσεως, ο χαρακτηρισμός ως «αρόσιμης γης» ή ως «μονίμου βοσκοτόπου» και, συνεπώς, ως «γεωργικής εκτάσεως» εξαρτάται από την πραγματική χρήση των επίμαχων γαιών. Έτσι, μια έκταση πρέπει να θεωρείται ως γεωργική εφόσον χρησιμοποιείται ως αρόσιμη γη ή ως μόνιμος βοσκότοπος κατά την έννοια του άρθρου 2, σημεία 1 και 2, του κανονισμού 796/2004.

38 Συνεπώς, το γεγονός ότι γεωτεμάχια τα οποία πράγματι χρησιμοποιούνται ως αρόσιμες γαίες ή ως μόνιμοι βοσκότοποι έχουν ως κύριο προορισμό την προστασία της φύσεως και τη διατήρηση του φυσικού τοπίου δεν εμποδίζει τον χαρακτηρισμό τους ως γεωργικής εκτάσεως κατά την έννοια του άρθρου 2, σημεία 1 και 2, του κανονισμού 796/2004.

39 Ως εκ περισσού, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από την τρίτη, την εικοστή πρώτη και την εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1782/2003, η προστασία του περιβάλλοντος συγκαταλέγεται στους σκοπούς του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως. Το Δικαστήριο έχει κρίνει επίσης ότι η προστασία του περιβάλλοντος, η οποία συνιστά έναν από τους βασικούς σκοπούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να θεωρηθεί ως σκοπός εντασσόμενος στην κοινή πολιτική στον τομέα της γεωργίας (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-428/07, Horvath, Συλλογή 2009, σ. I-6355, σκέψη 29). Εξάλλου, το άρθρο 2, σημείο 1, του κανονισμού 796/2004 προβλέπει ρητώς ότι αρόσιμη γη και κατά συνέπεια γεωργική έκταση δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο α΄, του κανονισμού 795/2004 είναι η γη που διατηρείται σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού 1782/2003.

40 Στο πλαίσιο αυτό, θα αποτελούσε αντίφαση το να παύει να είναι επιλέξιμη μια γεωργική έκταση όταν χρησιμοποιείται χάριν της διατηρήσεως του φυσικού τοπίου και της προστασίας της φύσεως.

41 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το γεγονός ότι μια έκταση προορίζεται κυρίως για την προστασία της φύσεως και τη διατήρηση του φυσικού τοπίου δεν αίρει τον χαρακτήρα της ως γεωργικής εκτάσεως κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003, εφόσον, εν προκειμένω, η έκταση χρησιμοποιείται πράγματι ως αρόσιμη γη ή βοσκότοπος.

42 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν μπορεί να είναι επιλέξιμη η γεωργική έκταση στην οποία ασκείται δραστηριότητα που εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο την προστασία του τοπίου και της φύσεως.

43 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 44, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1782/2003, δεν είναι επιλέξιμες οι γεωργικές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μη γεωργικές δραστηριότητες.

44 Το άρθρο 2, στοιχείο γ΄, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τη γεωργική δραστηριότητα ως την παραγωγή, την εκτροφή ή την καλλιέργεια γεωργικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων της συγκομιδής, της άμελξης, της αναπαραγωγής και εκτροφής ζώων για γεωργική εκμετάλλευση, ή της διατήρησης της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, όπως ορίζεται στο άρθρο 5 του εν λόγω κανονισμού.

45 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο θέτει το ζήτημα αν είναι επιλέξιμη η γεωργική έκταση που χρησιμοποιείται τόσο για γεωργικές όσο και για μη γεωργικές δραστηριότητες κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 44, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο.

46 Εντούτοις, εν προκειμένω διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, οι επίμαχες εκτάσεις χρησιμοποιούνταν για γεωργική δραστηριότητα.

47 Ειδικότερα, εφόσον μια γεωργική έκταση χρησιμοποιείται για γεωργική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ΄, του κανονισμού 1782/2003, δεν έχει σημασία για την εφαρμογή του άρθρου 44, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού το αν η δραστηριότητα αυτή έχει κυρίως γεωργικούς σκοπούς ή σκοπούς που ανάγονται στην προστασία της φύσεως.

48 Ομοίως, δεν έχει σημασία, λαμβανομένου υπόψη του ορισμού της γεωργικής δραστηριότητας που περιέχεται στην εν λόγω διάταξη, το γεγονός ότι ο γεωργός οφείλει να ακολουθεί τις οδηγίες της αρμόδιας εθνικής αρχής. Τούτο καθόσον μάλιστα, κατά το άρθρο 3 του κανονισμού 1782/2003, όχι μόνο οφείλει ο γεωργός ο οποίος λαμβάνει άμεσες ενισχύσεις να εφαρμόζει τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχειρίσεως που αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙΙ του ως άνω κανονισμού και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που θεσπίζονται στο άρθρο 5 του κανονισμού αυτού, αλλά και η αρμόδια εθνική αρχή θέτει στη διάθεση του γεωργού τον κατάλογο με τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που πρέπει να εφαρμοσθούν.

49 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει να είναι επιλέξιμη η έκταση η οποία, μολονότι χρησιμοποιείται και για γεωργικούς σκοπούς, εξυπηρετεί κυρίως την προστασία του τοπίου και της φύσεως. Επιπλέον, το γεγονός ότι ο γεωργός οφείλει να ακολουθεί τις οδηγίες της αρμόδιας για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αρχής δεν αίρει τον γεωργικό χαρακτήρα δραστηριότητας η οποία ανταποκρίνεται στον ορισμό του άρθρου 2, στοιχείο γ΄, του εν λόγω κανονισμού.

Επί του τρίτου ερωτήματος

50 Το τρίτο ερώτημα αφορά το ζήτημα των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μια γεωργική έκταση μπορεί να θεωρηθεί ως υπαγόμενη σε εκμετάλλευση κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003.

51 Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί καταρχάς να πληροφορηθεί αν είναι απαραίτητο, προκειμένου να θεωρηθεί ότι γεωργική έκταση υπάγεται στην εκμετάλλευση γεωργού, ο εν λόγω γεωργός να κατέχει την έκταση αυτή εξ επαχθούς αιτίας, βάσει συμβάσεως μισθώσεως αγροτικού κτήματος ή άλλου είδους συμβάσεως μισθώσεως της ίδιας φύσεως. Το εν λόγω δικαστήριο ζητεί εν συνεχεία να πληροφορηθεί αν υπάγεται στην εκμετάλλευση η έκταση η οποία παραχωρείται στον γεωργό για καθορισμένη χρήση εντός περιορισμένου χρονικού διαστήματος και σύμφωνα με τους σκοπούς της προστασίας της φύσεως. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν μια γεωργική έκταση μπορεί να θεωρηθεί ως υπαγόμενη στην εκμετάλλευση όταν ο γεωργός υποχρεούται να εκτελεί εντός αυτής ορισμένες εργασίες λαμβάνοντας αντίστοιχη αμοιβή.

52 Πρώτον, πρέπει να υπομνησθεί ότι, βάσει του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003, επιλέξιμες είναι οι γεωργικές εκτάσεις της εκμεταλλεύσεως. Η εκμετάλλευση ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο β΄, του ως άνω κανονισμού ως το σύνολο των παραγωγικών μονάδων που διαχειρίζεται ο γεωργός και οι οποίες βρίσκονται στην επικράτεια του ιδίου κράτους μέλους.

53 Το άρθρο 44, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού διευκρινίζει ότι τα αγροτεμάχια τα οποία αντιστοιχούν στην επιλέξιμη έκταση που συνοδεύει κάθε δικαίωμα ενίσχυσης πρέπει να βρίσκονται στην κατοχή του γεωργού για χρονική περίοδο τουλάχιστον δέκα μηνών.

54 Έτσι, διαπιστώνεται ότι ούτε η παράγραφος 2 ούτε η παράγραφος 3 του άρθρου 44 του κανονισμού 1782/2003 προσδιορίζουν τη φύση της εννόμου σχέσεως βάσει της οποίας ο γεωργός χρησιμοποιεί την οικεία έκταση. Συνεπώς, από τις διατάξεις αυτές δεν προκύπτει ότι τα επίμαχα αγροτεμάχια πρέπει να βρίσκονται στην κατοχή του γεωργού βάσει συμβάσεως μισθώσεως αγροτικού κτήματος ή αντίστοιχης συναλλαγής.

55 Επομένως, σύμφωνα με την αρχή της συμβατικής ελευθερίας, οι συμβαλλόμενοι είναι ελεύθεροι να διαμορφώσουν την έννομη σχέση επί της οποίας θεμελιώνεται η χρήση της οικείας εκτάσεως. Ελλείψει αντίθετης διατάξεως, οι συμβαλλόμενοι είναι επίσης ελεύθεροι να προβλέψουν ότι η παραχώρηση των αγροτεμαχίων γίνεται χωρίς οικονομικό αντάλλαγμα.

56 Ομοίως, δύνανται να προβλέψουν ότι, σε αντάλλαγμα της εν λόγω παραχωρήσεως, ο γεωργός οφείλει να αναλάβει την υποχρέωση της καταβολής εισφορών προς τον επαγγελματικό ασφαλιστικό φορέα.

57 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν μια έκταση μπορεί να θεωρηθεί ως υπαγόμενη στην εκμετάλλευση όταν επιβάλλονται στον γεωργό, όπως συμβαίνει στο πλαίσιο της συμβάσεως την οποία συνήψε η A. Niedermair-Schiemann στις 12 Νοεμβρίου 1998 με το ομόσπονδο κράτος της Ρηνανίας-Παλατινάτου, ορισμένοι περιορισμοί σχετικά με τη διάρκεια και τη φύση των δραστηριοτήτων που επιτρέπονται στην έκταση αυτή.

58 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, μια έκταση υπάγεται στην εκμετάλλευση του γεωργού όταν αυτός έχει την εξουσία να τη διαχειριστεί για την άσκηση γεωργικής δραστηριότητας.

59 Ούτε ο κανονισμός 1782/2003 ούτε οι κανονισμοί 795/2004 και 796/2004 παρέχουν διευκρινίσεις όσον αφορά την ακριβή έννοια της φράσεως «παραγωγικές μονάδες που διαχειρίζεται ο γεωργός» του άρθρου 2, στοιχείο β΄, του κανονισμού 1782/2003.

60 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο προσδιορισμός της σημασίας και του περιεχομένου εκφράσεων ως προς τις οποίες το δίκαιο της Ένωσης δεν παρέχει κανέναν ορισμό πρέπει να γίνεται σύμφωνα με το συνηθισμένο τους νόημα στην καθημερινή γλώσσα, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη το πλαίσιο εντός του οποίου αυτές χρησιμοποιούνται και τους σκοπούς της ρυθμίσεως της οποίας αποτελούν τμήμα (απόφαση της 10ης Μαρτίου 2005, C-336/03, easyCar, Συλλογή 2005, σ. I-1947, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

61 Όσον αφορά το καθεστώς ενιαίας ενισχύσεως, σε αντίθεση προς όσα ισχυρίζεται η ADD με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η έννοια της διαχειρίσεως δεν προϋποθέτει να έχει ο γεωργός απεριόριστη εξουσία διαθέσεως της οικείας εκτάσεως στο πλαίσιο της χρήσεώς της για γεωργικούς σκοπούς.

62 Ο γεωργός πρέπει όμως να διαθέτει, όσον αφορά την έκταση αυτή, επαρκή αυτονομία για την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητάς του, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως.

63 Σε περιπτώσεις όπως αυτή της διαφοράς της κύριας δίκης, ενδιαφέρει ιδίως το να μην εξαρτάται τελείως ο γεωργός από τις οδηγίες της αρμόδιας εθνικής αρχής. Έτσι, παρά τις οδηγίες της ως άνω αρχής, ο γεωργός πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσει κάποια εξουσία λήψεως αποφάσεων στο πλαίσιο της χρήσεως της οικείας εκτάσεως.

64 Εξάλλου, κατά το άρθρο 44, παράγραφος 3, του κανονισμού 1782/2003, οι επιλέξιμες εκτάσεις πρέπει να βρίσκονται στην κατοχή του γεωργού για διάστημα τουλάχιστον δέκα μηνών.

65 Κατά τη διάρκεια του διαστήματος αυτού, ο γεωργός πρέπει να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει με επαρκή αυτονομία την εν λόγω έκταση για τις γεωργικές του δραστηριότητες, περιλαμβανομένης της διατηρήσεως της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού 1782/2003.

66 Επιπλέον, σημαντικό είναι οι επίμαχες εκτάσεις να μη χρησιμοποιούνται από τρίτον για την άσκηση γεωργικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου. Συγκεκριμένα, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να διεκδικήσουν τα εν λόγω αγροτεμάχια ως υπαγόμενα στην εκμετάλλευσή τους περισσότεροι γεωργοί, είναι απαραίτητο, κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, οι ως άνω εκτάσεις να μη μπορούν να θεωρηθούν ως υπαγόμενες στην εκμετάλλευση άλλων γεωργών στο πλαίσιο του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως.

67 Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν μια γεωργική έκταση μπορεί να θεωρηθεί ως υπαγόμενη στην εκμετάλλευση όταν ο γεωργός υποχρεούται να εκτελεί εντός αυτής ορισμένες εργασίες λαμβάνοντας αντίστοιχη αμοιβή.

68 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003, η γεωργική εκμετάλλευση αποτελείται από αρόσιμη γη και μόνιμους βοσκοτόπους που χρησιμοποιούνται για γεωργική δραστηριότητα, την οποία ασκεί ο γεωργός με κάποια αυτονομία.

69 Πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι η άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας στις οικείες εκτάσεις πρέπει να γίνεται στο όνομα και για λογαριασμό του γεωργού, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

70 Το γεγονός ότι ο γεωργός υποχρεούται επίσης να πραγματοποιεί έναντι αμοιβής ορισμένες εργασίες για λογαριασμό τρίτου δεν ασκεί συναφώς επιρροή.

71 Συνεπώς, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 έχει την έννοια ότι:

— δεν είναι απαραίτητο, προκειμένου να θεωρηθεί ότι γεωργική έκταση υπάγεται στην εκμετάλλευση γεωργού, ο εν λόγω γεωργός να κατέχει την έκταση αυτή εξ επαχθούς αιτίας, βάσει συμβάσεως μισθώσεως αγροτικού κτήματος ή άλλου είδους συμβάσεως μισθώσεως της ίδιας φύσεως·

— δεν απαγορεύει να θεωρηθεί ως υπαγόμενη σε εκμετάλλευση η έκταση που παραχωρείται στον γεωργό δωρεάν, με μόνο αντάλλαγμα την εκ μέρους του ανάληψη της υποχρεώσεως καταβολής των εισφορών προς τον επαγγελματικό ασφαλιστικό φορέα, για καθορισμένη χρήση εντός περιορισμένου χρονικού διαστήματος, σύμφωνα με τους σκοπούς της προστασίας της φύσεως, υπό την προϋπόθεση ότι ο ως άνω γεωργός είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει την εν λόγω έκταση με επαρκή αυτονομία για τις γεωργικές του δραστηριότητες τουλάχιστον για διάστημα δέκα μηνών, και ότι

— η υπαγωγή της οικείας εκτάσεως στην εκμετάλλευση του γεωργού δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι αυτός υποχρεούται να πραγματοποιεί έναντι αμοιβής

ορισμένες εργασίες για λογαριασμό τρίτου, εφόσον χρησιμοποιεί την ως άνω έκταση και για την άσκηση της γεωργικής του δραστηριότητας στο όνομά του και για λογαριασμό του.

Επί των δικαστικών εξόδων

72 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 2019/93, (ΕΚ) 1452/2001, (ΕΚ) 1453/2001, (ΕΚ) 1454/2001, (ΕΚ) 1868/94, (ΕΚ) 1251/1999, (ΕΚ) 1254/1999, (ΕΚ) 1673/2000, (ΕΟΚ) 2358/71 και (ΕΚ) 2529/2001, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2013/2006 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2006, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει να είναι επιλέξιμη η έκταση η οποία, μολονότι χρησιμοποιείται και για γεωργικούς σκοπούς, εξυπηρετεί κυρίως την προστασία του τοπίου και της φύσεως. Επιπλέον, το γεγονός ότι ο γεωργός οφείλει να ακολουθεί τις οδηγίες της αρμόδιας για την προστασία

του φυσικού περιβάλλοντος αρχής δεν αίρει τον γεωργικό χαρακτήρα δραστηριότητας η οποία ανταποκρίνεται στον ορισμό του άρθρου 2, στοιχείο γ΄, του εν λόγω κανονισμού.

2) Το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2013/2006, έχει την έννοια ότι:

— **δεν είναι απαραίτητο, προκειμένου να θεωρηθεί ότι γεωργική έκταση υπάγεται στην εκμετάλλευση γεωργού, ο εν λόγω γεωργός να κατέχει την έκταση αυτή εξ επαχθούς αιτίας, βάσει συμβάσεως μισθώσεως αγροτικού κτήματος ή άλλου είδους συμβάσεως μισθώσεως της ίδιας φύσεως·**

— **δεν απαγορεύει να θεωρηθεί ως υπαγόμενη σε εκμετάλλευση η έκταση που παραχωρείται στον γεωργό δωρεάν, με μόνο αντάλλαγμα την εκ μέρους του ανάληψη της υποχρεώσεως καταβολής των εισφορών προς τον επαγγελματικό ασφαλιστικό φορέα, για καθορισμένη χρήση εντός περιορισμένου χρονικού διαστήματος, σύμφωνα με τους σκοπούς της προστασίας της φύσεως, υπό την προϋπόθεση ότι ο ως άνω γεωργός είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει την εν λόγω έκταση με επαρκή αυτονομία για τις γεωργικές του δραστηριότητες τουλάχιστον για διάστημα δέκα μηνών, και ότι**

— **η υπαγωγή της οικείας εκτάσεως στην εκμετάλλευση του γεωργού δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι αυτός υποχρεούται να πραγματοποιεί έναντι αμοιβής ορισμένες εργασίες για λογαριασμό τρίτου, εφόσον χρη-**

σιμοποιεί την ως άνω έκταση και για την άσκηση της γεωργικής του δραστηριότητας στο όνομά του και για λογαριασμό του.

(υπογραφές)